

EURO'NUN SONU AB'NİN SONU MU?

Doç. Dr. Mehmet Hüseyin BİLGİN

Khas öğretim üyesi

Yaz, küresel ekonomi açısından oldukça hareketli ve sıcak geçti. Yunanistan başta olmak üzere bazı Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde bütçe ve borç sürdürülebilirliği konusunda yaşanan sorunlara ABD'de borçlanma limitinin artırılması konusundaki siyasi çekişmeler de eklenince küresel piyasalar iyice tedirgin oldu. Başta ABD ve AB ekonomileri olmak üzere dünya ekonomisinde bir durgunluk beklentisi, küresel piyasalardaki tedirginliği daha da artırdı.

Küresel piyasalarda fırtına kopmasına tarihinde ilk kez ABD'nin kredi notunun düşürülmesi neden oldu. Borçlanma limitinin artırılması konusunda yaşanan siyasi sorunların ardından kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poor's, ABD'nin 'AAA' olan kredi notunu bir kademe düşürerek AA+'ya indirdi. Geçtiğimiz ağustos ayında küresel piyasalarda tam anlamıyla bir fırtına yaşanmasına neden oldu.

PIYASALARDA DALGALI VE BULUTLU HAVA

Tüm dünya piyasalarını sallayan küresel fırtına, en çok da İMKB'yi vurdu. Asya ve Avrupa borsalarındaki düşüş sonrasında İMKB'de yüzde 7'yi aşan kayıp görüldü. Euro rekor kırdı, dolar 1,76'yı aştı, altın zirveyi yeniledi. Yaklaşık bir hafta süren sert dalgalanmaların ardından piyasalar yavaş yavaş toparlanmaya başladı. Ancak 'istikrar' hala piyasalar için çok uzak bir kelime. Çünkü toparlanmaya rağmen piyasalarda hala bulutlu ve dalgalı bir hava hakim.

Gerçekten de bu yeni dönemi en iyi tanımlayabilecek iki kelime 'bulut' ve 'dalga' kelimeleridir. Çünkü 2000'li yıllarda küresel piyasalarda yaşanan likidite bolluğunun şekillendirdiği o ilimli/istikrarlı dönemin artık çok uzağındayız.

Bulutun (belirsizlik) hakim olacağı önümüzdeki dönem küresel piyasalar açısından çok dalgalı geçecek. ABD ve AB ekonomileri başta olmak üzere küresel ekonomiye ilişkin olumlu haberlerin geçici ve kısmi istikrara/toparlanmalara, kötü haberlerin ise dalgalanmalara (bazen sert) yol açacağı bir dönem yaşayacağız.

BU DÖNEM İKİ YIL KADAR SÜREBİLİR

Bu dönemin iki yıl kadar sürebileceği söylenebilir. ABD ve AB ekonomilerine ilişkin kaygılar giderilmeden, sorunlar çözülmeden küresel piyasalarda uzun soluklu bir istikrar yakalamak neredeyse imkansız.

Küresel ekonomideki sorunlara bakıldığında, sorunun iki temel alandan kaynaklandığı görülüyor: ABD ve AB.

ABD ekonomisinin kısa vadeli temel sorunları borçlanma konusu ve ABD ekonomisine ilişkin durgunluk beklentisidir. Bu çerçevede, ABD'nin kredi notunun yeniden düşürülme ihtimali de var. Nitekim Standard & Poor's'un notu düşürmesinin ardından gözler Moody's'e çevrildi. Moody's'e göre, ABD'de mali disiplin zayıflar veya ekonomi belirgin biçimde bozulursa, 2013'den önce not indirimi olabilir.

Bu not indirimleri, kredi derecelendirme kuruluşlarını da sorgular hale getirecek gibi görünüyor. Bu kuruluşlar, ülkelerin kredi notlarını artırıp düşürürken, küresel piyasalarda pozitif ve negatif dalgalanmalara neden olurken, ülkelerin ekonomilerine ilişkin tüm veri setine sahip olup olmadıkları ve hangi argümanlarla hareket ettikleri, gerçekten de sorgulanması gereken bir durum. ABD'nin orta vadedeki en temel sorunu ise ürettiğinden daha fazlasını tüketme üzerine kurulu ekonomik modelin artık sınırlarına gelmiş olunmasıdır.

HANTAL İDARI YAPISI AB'NİN İŞİNİ ZORLAŞTIRIYOR

ABD ekonomisindeki tüm sıkıntılara rağmen küresel ekonomi için asıl risk alanını AB ülkeleri oluşturuyor. Borç krizinin İspanya ve özellikle borç stoku çok yüksek İtalya (1.6 trilyon Euro) gibi ülkelere sıçrama işaretleri ve krizin nasıl yönetileceği konusundaki belirsizliğin yanı sıra, AB ekonomisini ciddi bir durgunluk tehlikesi de bekliyor.

Ancak AB için durumu ABD'den daha vahim hale getiren en önemli etken, kanımca AB'nin inanılmaz hantal idari yapısıdır (yönetim ve karar alma süreçleri). Nitekim ABD nihayetinde bir devlet; herhangi bir sorun olduğu zaman ilgili kurumları hemen toplanıp kararlar/önlemler alabiliyor.

Halbuki durum 25 devletten oluşan ve bir 'birlik' olma iddiasında olan AB için çok daha farklı. Mesela, ortak bir merkez bankası, ama her ülkenin bir maliye bakanı da var. Para ve maliye politikaları arasında büyük tutarsızlıklar söz konusu.

Liderlerin bir araya gelmesi haftalar, hatta aylar alabiliyor; karar/önlem alabilmeleri ise çoğu zaman mümkün bile olamıyor. Ağustos ayındaki küresel fırtınada bile AB'nin iki önemli/öncü ülkesi Almanya ve Fransa liderleri, ancak ikinci haftada bir araya gelebildi.

Küresel piyasaların umutla beklediği Merkel-Sarkozy görüşmesinden sadece güzel hikayeler çıktı. Ülkelerin arasındaki sorunlar bir yana, çoğu ülkede sürece ilişkin iç siyasi sorunlar da var. Genelde AB düzeyindeki, özelde AB'yi kurtarma projesine ilişkin kararlarda çoğu AB ülkesinin hükümeti; bir yandan sert ülke içi muhalefetle, diğer yandan kamuoyu baskısıyla karşılaşılıyor.

TÜRKİYE EKONOMİSİ DE ETKİLENİYOR

Bu gidişat, özellikle borç krizinin yönetimi konusundaki beceriksizlik ve krizin giderek daha büyük ekonomilere sıçrama riski, Euro ve bir 'birlik' olarak AB'nin sonunu getirecek gibi görünüyor. Küresel piyasalardaki dalgalanmalardan Türkiye finans piyasaları da doğal olarak etkileniyor. Fakat burada sorunun kaynağının Türkiye olmadığını belirtmek gerekir.

Günümüzde tüm ülkelerin finans piyasaları birbirine eklemlenmiş durumda, artık bir 'küresel piyasa'dan bahsediliyor. Dolayısıyla başta ABD ve AB piyasaları olmak üzere dünyanın herhangi bir bölgesindeki gelişmeler/dalgalanmalar, diğer ülke piyasalarını da anında etkiliyor.

Diğer yandan, bir küresel durgunluktan da Türkiye ekonomisinin etkilenmemesi mümkün değil. Her şeyden önce küresel pazarlardaki daralma ihracatımızı olumsuz etkiler. Fakat Türkiye ekonomisi, bazı sorunlarına rağmen ABD ve AB ekonomilerine kıyasla daha sağlam bir yapıya sahip.

Özellikle bankacılık sektörü çok sağlam. Bu nedenle, Türkiye, olası bir küresel krizden en az etkilenecek ülkelerden biri olacak. Hikayenin nihayetinde galiba Türkiye'nin AB üyesi olmadığına sevineceğimiz bir son bekliyor bizi.